

Актуальні проблеми психології

Застосування психологічного інструментарію в процесі вивчення іноземних мов

В.В. Андріяш
старший викладач
кафедри іноземних мов,
ВНЗ «Університет
економіки та права
«КРОК»

В.Є. Шевченко
кандидат психологічних
наук, доцент,
ВНЗ «Університет
економіки та права
«КРОК»

У статті розглянуто сучасні підходи щодо психолого-лінгвістичної оцінки здатності до вивчення іноземних мов.

В статье рассмотрены современные подходы относительно психолого-лингвистической оценки способности к изучению иностранных языков.

The aim of the article under consideration lies in disclosing of the modern approaches to psychological-linguistic valuation of ability to learning foreign languages.

Ключові слова: психологічні інструменти, іноземна мова, психолого-лінгвістична оцінка.

Постановка проблеми

Стрімкий розвиток інформаційних технологій суспільства зумовлює його постійну трансформацію. Будь-яке суспільство як соціальний організм має певну структуру та складається з окремих індивідів, що є незалежно вмотивованими особами, які мають власні життєві перспективи, інтереси і потреби переважно егоцентричного характеру. Тому, щоб існувати і розвиватися, кожне суспільство має забезпечити умови власного самозбереження, самовідтворення і самопоповнення. Суспільство повинно турбуватися про те, щоб потрібна більшість громадян прийняла його вимоги, цінності, норми, була спроможною брати участь у суспільно-житті [1].

З метою реалізації та відтворен-

ня умов власного існування створено спеціальну систему просвітницьких і освітньо-виховних інституцій для навчання і виховання прийдешніх поколінь, щоб цілеспрямовано передавати їм санкціоновані суспільством базові соціальні універсалії, на яких воно ґрунтується. Такий організований і жорстко контрольований суспільством процес найповніше репрезентується категорією «соціалізація». У процесі соціалізації людина апробує різноманітні ролі та функції, усвідомлює власні взаємозв'язки зі світом, роль у ньому, розкриває свою ідентичність, особистісний потенціал, духовні та фізичні можливості [2].

Провідну роль у механізмах соціалізації відіграє мова. Перш за все, мова є засобом комунікації, а також безпосе-

редньо дає змогу людині брати активну участь у суспільному житті [3]. Це стосується й вивчення іноземних мов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Велика кількість друкованих праць з питань мовної підготовки охоплює проблеми суто дидактичних і практичних підходів до викладання мови, проблеми дефектології. Нами не знайдено праць, у яких визначалися б підходи щодо прогнозування здатності людини до вивчення мови взагалі, окрім робіт, де запропоновано застосування суто лінгвістичних тестів для оцінки так званого рівня мовної підготовленості.

Невирішені частини загальної проблеми

Особливої актуальності можливість прогнозування лінгвістичних здібностей щодо вивчення іноземної мови набуває в ситуаціях, коли питання мовної підготовки сполучені з певними матеріальними витратами на сам процес підготовки. Ідеться про необхідність мовної підготовки персоналу організацій різних форм власності, де спроможність володіти іноземною мовою розглядається як професійно важлива якість співробітника, а кінцевий ефект його підготовленості впливає на якість діяльності організації в цілому [4]. Відтак роботодавець може зазнати невиправданих фінансових витрат на навчання співробітника в разі неможливості опанування іноземною мовою в необхідному для роботодавця обсязі.

Логічним і економічно виправданим є проведення попереднього дослідження лінгвістичних здібностей щодо вивчення іноземної мови співробітників із побудовою рейтингу більш здатних.

Формулювання цілей статті

Метою статті є розгляд сучасних підходів до застосування психологічного інструментарію щодо прогнозування лінгвістичних здібностей індивіда до вивчення іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження

Системний підхід до формування та розвитку у співробітника професійно

важливих якостей передбачає розгляд людини як особистості з притаманними їй когнітивними і поведінковими особливостями [5].

У процесі розгляду аспекту мовної підготовки, перш за все, постає питання когнітивних можливостей людини, широти її інтелекту [6].

Сучасні психологічні підходи до прогнозування лінгвістичних здібностей щодо вивчення іноземної мови базуються на технологіях оцінки певних властивостей інтелекту та здатності до роботи з вербальною інформацією.

Методологічно процес прогнозування будується на застосуванні психофізіологічних і психолого-лінгвістичних методик тестування з подальшим їх оцінюванням. Результати інтегральної оцінки ряду методик є підставою для формулювання судження стосовно прогнозованої здатності людини до вивчення іноземної мови.

Серед когнітивних можливостей особливу увагу приділяють дослідженню спроможності щодо аналізу, синтезу і порівняння інформації. Досліджують загальні рівні рухливості нервових процесів.

З цією метою застосовують низку методик, у яких запропоновано розглянути певні співвідношення слів і словосполучень за логічними зв'язками з виокремленням суті змісту.

У практичній діяльності служб професійно-психологічного відбору, зокрема силових структур, використовують методики «Аналогії» різних модифікацій, «Виключення слова», «Обізнаність» тощо [5; 6].

Суттю методик типу «Аналогії» є вибір слова до тестового завдання з урахуванням розуміння сенсу зв'язку слів у тестовій парі (методика «Аналогії-1», рис. 1) та підбір парі слів із завдання групи тестової пари слів за логічним взаємозв'язком: причина-наслідок, синонімічність, антагоністичність, часткове є складовою загального тощо («Аналогії-2», рис. 2).

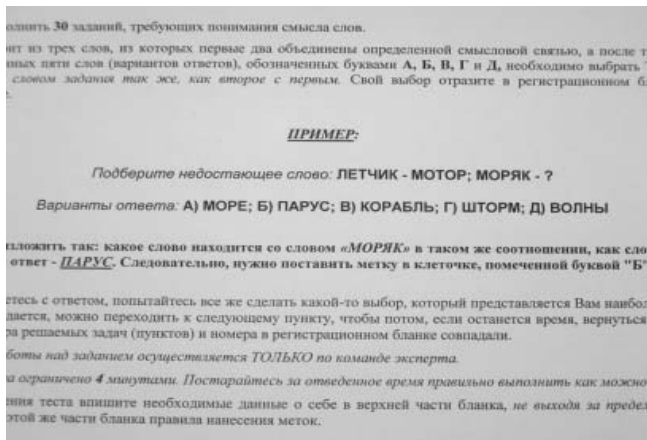

Рис. 1. Зразок інструкції з виконання тестового завдання методики «Аналогії-1»

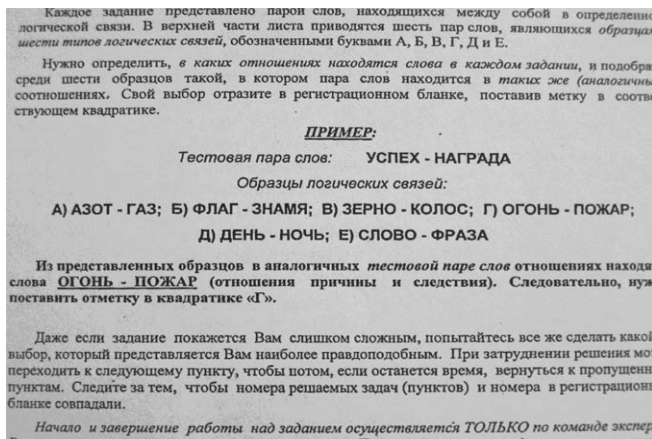

Рис. 2. Зразок інструкції з виконання тестового завдання методики «Аналогії-2»

Суттю методики «Виключення слова» є виокремлення зайвого слова у переліку подібних за змістом. На рис. 3 подано зразок інструкції з виконання тестового завдання вказаної методики, у якій запропоновано в ряду слів-назв дерев: осина, береза, клен, сосна, липа (подібність по суті), визначити зайве – сосна, оскільки вона серед інших є хвойним деревом (зайве слово за змістом).

На виконання методик «Аналогії» різних модифікацій, «Виключення слова» відводиться регламентований

час. Саме кількість правильно виконаних завдань за певний проміжок часу дає підстави говорити про якісну можливість роботи з вербальною інформацією, здатністю її аналізувати та порівнювати.

Серед психолого-лінгвістичних методик варто розглянути тест «Кмітливість» [7]. Його основою є робота з англійською абеткою, букви якої розміщені по колу. У тестовому завданні завжди є пропущена літера, яку потрібно знайти відповідно до напрямку стрілки та кількості «кроків», позначених цифрою, визначити кінцеву літеру завдання. Результат відображується в реєстраційному полі (рис. 4). На виконання завдання відводиться регламентований час.

Для більш точного прогнозу лінгвістичних здібностей людини додатково застосовують методики з оцінки вербальної (мовної) пам'яті, стійкості уваги та якості її розподілу, досліджують загальні рівні рухливості нервових процесів (методика «Лабільність»).

Необхідність застосування ширшого кола методик може бути зумовлена і складністю мови, яку планується вивчати (наприклад, арабська,

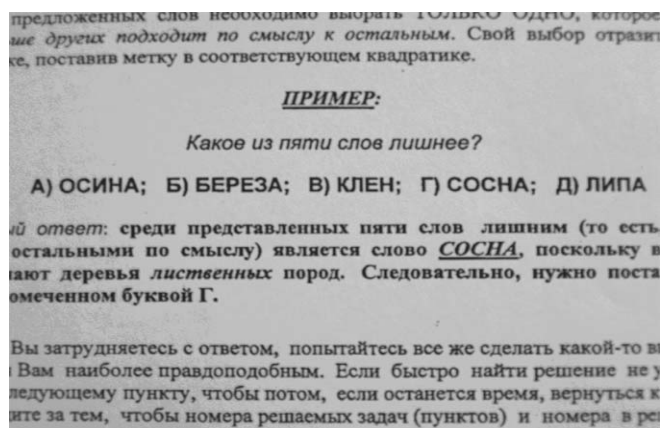

Рис. 3. Зразок інструкції з виконання тестового завдання методики «Виключення слова»

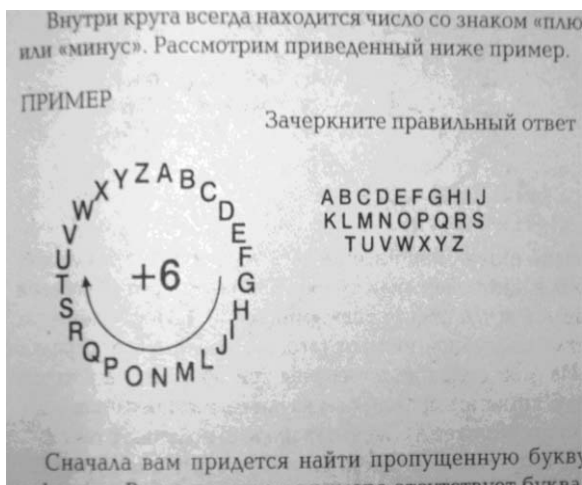

Рис. 4. Зразок інструкції з виконання тестового завдання методики «Кмітливість»

китайська, японська тощо).

Практичний досвід авторів показує, що застосування психологічного інструментарію з метою оцінки лінгвістич-

них здібностей людини є досить дієвим засобом і дає змогу визначати ймовірність ефективного опанування іноземними мовами з високим ступенем надійності прогнозу.

Висновки

Таким чином, підсумовуючи наведений матеріал, слід підкреслити, що питання здатності до вивчення іноземної мови не повинно обмежуватися виключно оцінкою рівня мовної підготовленості, що є складовою більшості освітніх мовних програм. Ці аспекти слід розглядати більш широко з дослідженням рівнів когнітивних можливостей індивіда, що в результаті дає змогу більш ефективно застосовувати педагогічні технології, досягати економічного ефекту, раціонально розподіляти фізичні та моральні сили як викладача, так і осіб, які опановують мову.

Список використаних джерел

1. Петрунько О.В. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіасередовищі: монографія / О.В. Петрунько. – Полтава: ТОВ НВП «Укрпромторгсервіс», 2010. – 480 с.
2. Божович Л.И. Проблемы формирования личности / Л.И. Божович. – М.: НПО «Модекс», 1995. – 352 с.
3. Голованова Н.Ф. Социализация и воспитание ребенка / Н.Ф. Голованова. – СПб.: Речь, 2004. – 272 с.
4. Максименко С.Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці / С.Д. Максименко. – К.: Наукова думка, 1998. – 215 с.
5. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: навчальний посібник / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 580 с.
6. Бодров В.А. Психология профессиональной пригодности / В.А. Бодров. – М.: Буква, 2002. – 520 с.
7. Баррет Дж. Карьера: способности и выбор / пер. с англ. Ю.Р. Соколова / Дж. Баррет. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2004. – 204 с.